

MLADI PLAMEN

LETO V.

MAJ 1933

ŠT. 5

Dva razreda

Podlaga vsega socialnega življenja je gospodarstvo, proizvodnja za življenje potrebnih dobrin. Način družabnega življenja je odvisen od načina, kako se dobrine proizvajajo in razdeljujejo. V pradobi človeške družbe, ko niso bila proizvodna sredstva še prav nič razvita, je bilo delo družabno in tudi pridelki so se enakomerno razdelili (prakomunizem). Ko so si ljudje omislili razno orodje, je nastala nekaka delitev dela. S tem je nastopila potreba po izmenjavanju izdelkov in pridelkov ter po njej blagovno gospodarstvo (proizvajanje za trg). Čim bolj se je orodje tehnično izpopolnjevalo, tem bolj se je delovni proces delil. Nastale so različne obrti. Ko pa so ljudje izumili stroje, so si na eni strani tisti, ki so imeli dovolj sredstev, kupili stroje, dočim so na drugi strani mali obrtniki propadli, ker niso mogli izdelovati tako poceni kakor tovarnarji s stroji. Posestniki strojev so sprejeli propadle obrtnike v svoje tovarne. Tako se je razdelila človeška družba v razred kapitalistov, t. j. posestnikov proizvodnih sredstev, in v razred meznih delavcev, proletarcev, ki niso imeli drugega nego svojo delovno moč. S tem je začel kapitalizem kot najvišja stopnja blagovnega gospodarstva. K temu je prišlo, da so si plemeniti fevdalni gospodje (grofje i. dr.) prilastili zemljo kmetov, tako da so obubožani kmetje v trumah prihajali v mesta, kjer se je razvijala mlada industrija. Postalni so tovarniški delavci, proletarci. Mladi kapitalizem je neovirano izžemal. Šestnajst- do osemnajsturno delo, nikakega socialnega zavarovanja, delo otrok, glad in beda so označevali zgodnji kapitalizem. Delavstvo se je pričelo organizirati in si je v več vstajah in revolucijah (revolucija l. 1848 v Nemčiji in Avstriji, Pariška komuna l. 1871, vstaja v Rusiji l. 1905 i. t. d.) priborilo nekaj delavskega varstva, povišek mezde in skrajšanje delovnega časa. Revolucija l. 1918 je prinesla osemurni delavnik, ki pa se čedalje bolj izgublja. Nikoli ni meščanstvo napravilo česa za proletariat, vedno si je moralo delavstvo in nameščentvo izboljšanje svojega položaja samo priboriti.

Napredek tehnike, ki je naglo nastopil v kapitalizmu in ki naj bi imel namen olajšati človeku delo, ni prinesel delavstvu nobenih dobrot. Nasprotno, izboljšanje strojev je še povečalo brezposelnost. Mezda se ni povišala, marveč je v primeri s produktivnostjo dela znatno padla. Delovni čas se ni skrajšal. To je kapitalistična racionalizacija dela. —

Kapitalizem se opoteka iz krize v krizo, ki so čedalje hujše. Sedanja kriza kapitalističnega gospodarstva je svetovna kriza, ki nima izhoda. Na eni strani stalno raste produktivnost dela, na drugi strani pa so množice delavcev izključene od uživanja produkcijskih dobrin, ker so mezniki delavci, ki vedno le toliko dobe, da od gladu ne poginejo. Kar več ustvarjajo, pripada po zakonih kapitalizma lastnikom proizvodnih sredstev (strojev, tovarn, zemlje itd.), t. j. kapitalistom. Radi kapitalistične racionalizacije in radi tega, ker skoraj vse doslej zaostale države ustvarjajo lastno industrijo, izgublja kapitalizem neprestano svoje blagovne trge in je opaziti na videz neko preobilico blaga. Toda množice ne morejo kupovati blaga, ker so ali brez posla, ali pa njihov zaslužek stalno pada. Samo en primer anarhije v kapitalističnem gospodarstvu: V Argentini mečejo v morje ogromne množine žita, ker bi sicer cena žitu padla, na Kitajskem pa umirajo milijoni ljudi od lakote. Rajh.

V temnih nižinah proletariata je bodočnost, je rešitev vseh perečih socialnih in političnih napetosti. Samo, da se je prej združiti v enotno fronto v razrednem boju.

Naloga mladine je, da z vsemi močmi dela in se bori proti vojnemu hujskanju.

Spoved

Iz prijetne pomladanske prigrvice je stopil Pavle v mračen hlad samostanske cerkve. Na trgu je bilo razgibano življenje, v cerkvi pa tesnoben mrak in šum pritaženih korakov. Le malo ljudi je bilo v njej. Nekaj jih je sedelo tu in tam po klopeh, nekaj pa jih je stalo ob spovednicah, odkoder je bilo zdaj pa zdaj čuti sikajoče šepetanje.

Tudi Pavle je prišel, da bi se spovedal, kajti bil je velikonočni čas. Ozrl se je sem in tja po cerkvi, potem pa je po prstih krenil k spovednici, ki je stala na ženski strani prva od velikega oltarja. Tu je spovedoval, kakor so pravili, najboljši spovednik dotičnega samostana, strogi pater Severin. Pri spovednici je Pavle dobil dva znana človeka: eden je bil profesor na njegovi gimnaziji, drugi pa zdravnik in Pavletovi gospodinj menda nekaj v sorodu. Take spovedance je imel pater Severin.

Pavle je pokleknil v klop, naslonil obraz na sklenjene roke in se zazrl tja proti oltarju. Večna luč je nihala počasi sem in tje (menda ji je cerkovnik pred kratkim prilil olja in izmenjal steni) ter ga je motila v premišljevanju. Hotel si je prav za prav izprašati vest, a misli so mu uhajale zdaj sem, zdaj tje. Motil ga je šum s trga, ki je planil v cerkev vsakikrat, kadar so se vrata škripajoče odprla. Motili so ga pritaženi koraki tistih, ki so prihajali in odhajali. Motil ga je celo šepet, ki je prihajal iz spovednice. Prav zdaj, čuj, kakor bi se dva prepirala, se zdi. Slišati je zapovedujoči spovednikov glas.

»Ko je pa tako težko!« je skoro vzkliknila spovedanka. Tisti, ki so čakali pri spovednici, da pridejo na vrsto, so se prestopali in pohrkavali. Nerodno jim je bilo, da slišijo spoved.

»Ko je pa tako težko!« Te besede bogoljubne gospe so Pavleta prebudile iz raztresenosti. Saj je prišel prav za prav k spovedi. Mora si torej izprašati vest. Teh nekaj besed, ki je bruhnilo iz zmučene duše, mu je priklicalo pred dušne oči dober kos njegovega življenja. »Ko je pa tako težko!« Tudi on lahko iz polnega srca potoži, da je marsikdaj zelo težko.

Bil je v tistih letih, ko se v človeku prebude neke sile, ki se nujno sproščajo v nekih grehotah. A te begajo in mučijo mladega človeka, ki je po naših nazorih dobro vzgojen. In tak je bil Pavle. Po svoji vzgoji je bil tudi eden tistih, ki v teh letih radi brskajo po »skritih kotičkih svoje duše«. Postati hočejo dobri, pošteni in značajni, a vsa njihova natura jih vleče na spolzka pota spolnega življenja. Njihova domišljija neprestano uhaja k drugemu spolu in s strahom se vedno zalotijo pri nečistih slikah in sami sebi se zde čedalje bolj izprijeni. V njih dušah se neprenehoma bije boj med zahtevami telesa in med idealni čistosti in lepote, ki jih jim vtepa vzgoja. Radi bi zmerom zmagovali, a so zmerom premagani.

»Ko pa je tako težko!«

Pavle je bil vrhutega še zelo pobožen. Starši so ga dali v šole, da bi postal duhovnik. Ideal duhovnika, ki ga je nosil v srcu, je bil čist in svet. O sebi je sodil, da se je že davno izneveril temu idealu. Nedorčnost je kdaj že zapravljal in čedalje bolj se potaplja v močvirje. Tako daleč je že, da se mu včas kar nenadoma zazdi, da mu je vera in vse podobno prav za prav na poti. Kljub temu je hodil redno k maši in po nekolikokrat na leto k spovedi in obhajilu. Tako je zahtevala šola in navada, ne, tako je zahtevalo njegovo prepričanje in želja, ne se popolnoma pogubiti. Še vedno je molil in se trafil s trdo samovzgojo. Dosegel je malo in postal je za svoja leta čudno zrelih nazorov. Tovariši so ga imenovali filozofa in moralista, nekateri pa »tiho vodo« in »pokrito rihto«.

Vratca spovednične line so narahlo zaškripala in odstopil je predzadnji izpovedanec. Pavle je pristopil, da bi v spovednici, tik pred spovedjo, premagal še zadnjo tesnobo. Težko je hodil k spovedi, a kadar je takole čakal ob spovednici, si je zmerom želel, da bi bila to zadnja spoved, na kateri se je izpovedal svojih mesenosti. Z grozo je opazal, kako ostajajo njegovi sklepi od spovedi do spovedi neizvršeni in da se ni kaj prida poboljšal. Zato je šel vsakikrat k drugemu spovedniku. Danes si je izbral prav patra Severina, ki so o njem pravili, da ga je sama stroga svetost. Z vso svojo voljo je hotel premagati lagodnost in napraviti enkrat konec zablodam.

Še ena misel je po bliskovo šinila Pavletu skozi možgane: Le kako naj mu vendar povem, da ne bo pripovedovanje tako suho, temveč da bo spoznal, kako trpim in kako neskončno rad bi se poboljšal? Potem so se vratca odprla.

»Hvaljen bodi Jezus!«

Med izpovedovanjem je Pavletu tu in tam zastajal dih od sramu in tesnobe. Ko je končal, se je skoraj oddahnil.

Spovednik se je zganil. Odmaknil je glavo od mreže, na kateri je bil s sencem slonel. »Tak tako?« je zategnil. »Take stvari delaš?« Njegov obraz, kolikor je bilo moči videti, je postal še strožji in hladnejši. Pavletu se je zdelo, da ga je pogledal sovražno. Njegove besede so zvenele ostro in brezsrčno. Tega ni pričakoval. V tem pogledu in v teh malo besedah je bilo izraženo toliko očitka, da ga je zabolelo v srcu. Moj Bog, si je dejal, saj nisem prišel zato sem, da bi me zmerjali. Tiščalo ga je nekaj v grlu in rad bi, da bi mogel izreči to prošnjo, ta krik potrtega srca.

Pater je ostal mrzel. »Fant, ali veš, da so tvoji grehi pred Bogom tako veliki, da jih je v stari zavezi kaznoval na mestu s smrtjo? Ali se ne bojiš Gospodovega maščevanja, ki ga tako lahkomišelnost kličeš nase? Ali se ne bojiš strašne jeze božje?«

Pavletu je zamiralo srce. A spovednik še ni bil pri kraju.

»Koliko si star?« je vprašal na videz bolj mirno.

»Sedemnajst let.«

»Sedemnajst let star, pa že tako propal! Fant, če si že res tak brezbožnik, da se ne bojiš kazni božje, pomisli vsaj na svoje zdravje! Ne veš, kaj te čaka po takem življenju? Sedaj si še v cvetju mladosti, moči in zdravja, toda prišla bodo leta, ko se bodo zgrnila bremena nate. Ostudna bolezen, ko boš tako rekoč gnil pri živem telesu, in potem — blaznost.«

Pavletu je bilo, kakor da mu mora zdajci nehati biti srce. Kaj je bilo v teh besedah, v vsem tem, kar je udarjalo tako trdo in kruto prav v srce?

Pater je spraševal: Ali ima še starše? Kje? Kaj so? Pri kom stanuje? In še mnogo drugega. Pavle je ves strt odgovarjal, da so starši kmetje tam nekje v notranjskih hribih. On stanuje v predmestju pri delavskih ljudeh. Vse je povedal, kaj se godi na stanovanju. Ničesar ni zamolčal.

»Ali veš, kaj pravi sveto Pismo? Ako te pohujšuje roka, odsekaj jo! Ako te pohujšuje oko, izderi ga in vrzi od sebe! Boljše je zate, da prideš kruljav in z enim očesom v življenje, kakor pa, da bi imel obe roki in obe oči, pa bi bil vržen v peklenški ogenj. To si zapomni in beži od skušnjaveca! Zapusti stanovanje, ki ti je v pogubo! — Danes ti ne dam odveze, razumeš? Po štirinajstih dneh pridi ponjo, ako v tem času ne boš grešil! Zdaj pa pojdi in stori, kakor sem ti dejal! In k svetemu Alojziju moli!«

Okence se je zaprlo. Pavle se je dvignil kakor iz strašnih sanj in je odtaval od spovednice. Vse se je v njem zamajalo in zrušilo. Videl se je ponižanega in pahnjeneega med zavrnence. Šel je sklonjene glave in pobešenih oči, a čutil je, kako ga ljudje gledajo. Kakor da vsi vedo, da ni dobil odveze. Hotel je iti iz cerkve, pa je opazil, da gre proti velikemu oltarju. Zato je stopil v najbližjo klop. Tam je padel na kolena, zagrebel obraz v dlani in tiho zajokal.

Nekoliko mu je odleglo. Ni pa še zmogel toliko, da bi razmislil vso stvar in napravil kakršenkoli sklep. »Tako daleč sem že, tako daleč,« si je očital. Počasi se mu je vračala kakor neke vrste razsodnost. Kakor da se mu odpirajo oči razuma. Začelo se mu je jasiti. Le kje je imel pamet vse do tega trenutka? Kakor z otrokom so ravnali z njim dosihdob. Nikakih posebnih skrbi si niso delali zastran njegovih grehov. Tako malomarno so ga poslušali vsi spovedniki, ko je z muko trgal besede iz srca, tako površno so dajali suhih naukov in nalagali pokoro, kakor da imajo pred seboj šestletnega otroka, ki se izpoveduje, kako je ukradel mami košček sladkorja. Toda ne, otroka ne bi mogli poslušati tako ravnodušno, ko bi z boječo in sramežljivo besedo odkrival svoj nedolžni greh. Ne, v tem ni nič drugega nego obup. Kadar bi mati obupala nad izgubljenim sinom, če bi bilo to mogoče, bi prav tako opustila sleherni nauk in sleherni opomin, tudi solz ne bi imela več zanj, ampak bi ga samo iz navade molče prekrižala na čelu, kadar bi šel zdoma, češ: saj je že vse izgubljeno. — Ali ni prav zato hodil vsakikrat h drugemu spovedniku, ker je to podzavestno čutil? Ali ni šel večkrat k obhajilni mizi z občutkom slabo opravljene spovedi? Da, tako je. To spoznanje je pritisnilo Pavleta k tlom. In v tem čuvstvu ni bilo ne lepote, ne veličine, marveč ena sama, nepopisna groza...

V cerkvi se je stemnilo. Ljudje so med tem odšli. Tudi pater Severin je pravkar zapustil spovednico. Šel je mimo Pavleta in temu se je zazdelo, da se je ozrl po njem. Pred oltarjem je pater pomolil in potem tihih korakov utonil v zakristijo. Le še cerkvenik je nekje štorkljal in zapiral škripajoča vrata.

Pavle je stopil iz cerkve. Zunaj ga je objel dih toplega pomladanskega večera. Na trgu so že gorele luči, a vrvenje je bilo še živahnije nego prej. Ni šel med ljudi. Umaknil se je v senco in po skritih ulicah odšel proti domu. Ljudje ne smejo videti njegovih objokanih oči. Misli je: Treba je napraviti trden sklep, nič več ne grešiti,

izogibati se vsake priložnosti, ne misliti na take stvari. Pa bo šlo. Prestal bom teh štirinajst dni in potem bom rešen. Docela se je pomiril. Skoraj razveselil se je...

Minilo je določenih štirinajst dni, a Pavle izkušnje ni preстал. Padel je enkrat in še drugič. Na oblubo, ki jo je dal spovedniku, je pomislil, a je okleval. Ali naj gre vseeno k spovedi, ali ne? Danes se je odločil, da pojde, a je odložil na jutri. Drugi dan tudi ni šel. Potem je zopet zablodil, zato se je izgovarjal, da si mora sam naložiti več tednov trajajočo preizkušnjo. Potem bo pa zagotovo šel. A to ni dolgo trajalo. Nekoga dne je kar zamahnil čez tisto spoved, kakor ob neljub spomin. Poiskal si je knjig, grdo vabljevih in pregrešnih. Z naslado jih je bral. Rad se je zapletal s prijatelji v umazane pogovore, da so se kar čudili. »Svetnik se je spreobrnil v grešnika,« so rekli eni. »Saj smo vedeli, da si le pokrita rihta,« so rekli drugi. In Pavle se je z njimi smejal...

K spovedi pa ni šel več. Ne k patru Severinu, ne h komu drugemu...

D. P.—ič, Ljubljana.

Spolno vprašanje

Današnja mladino tare poleg materielne bede tudi neizmerna spolna beda. To je prava žaloigra, katere dejanje pa se odigrava podtalno, ker mu vladajoče razmere ne dovoljujejo pristopa na površje. Kapitalistični gospodarski red, ki vodi vse naše življenje, odločuje tudi v vprašanju spolne vzgoje mladine. Pridigarji morale in spolne vzdržnosti na eni strani ter umazana literatura na drugi, vsi enako zastrupljajo mladino. —

Mi ne bomo postavili vprašanja: spolna vzdržnost in moralnost ali pa spolna umazanja, ampak bomo rekli: zdravo ali bolno spolno življenje. Spolno se izživlja vsa mladina brez izjeme: prav tako nevzgojeni »materialisti«, kakor tudi tisti, ki nosijo zapoved čistosti na svojem praporu. Moramo končno biti na jasnem, da ima moralno strahovanje v končnih posledicah isti učinek kakor prava umazana literatura in vse bedne materielne razmere, v katerih raste sodobna mladina.

Kapitalistični gospodarski sistem sloni na izkoriščanju večine ljudstva. To ljudstvo razpolaga le s svojo delovno silo, katero izkoriščajo tisti, ki imajo v rokah proizvajalna sredstva. S temi proizvajalnimi sredstvi proizvajajo delavci vse dobrine, ki so potrebne za življenje. Proizvajajo pa mnogo več, nego od kapitalistov dobe. Včasih dobe le toliko, da od gladu ne pomro. Na ta način dela delavec mnogo ur na dan za kapitalista. To, kar več producira, se imenuje po Marksu *več vrednost*. Ako ima kapitalist na razpolago več delovnih moči, nego jih more zaposliti, potem lahko po mili volji izkorišča svoje delavce, ker ima možnost kadarkoli nadomestiti nezadovoljne delavce z drugimi iz armade brezposelnih. Kapitalizem ima torej interes na izvestnem številu stalnih brezposelnih. Iz tega ozira ima tudi interes na čimvečjem prirastku prebivalstva. Kapitalizem potrebuje čim več trgov za prodajo svojega blaga. Hoče si pridobiti sosedne dežele, hoče si pridobiti kolonije. Da si te pribori, so potrebne vojne (»imperialistične vojne«), za vojne pa je potreben »kanonenfuter«, to so milijoni in milijoni ljudi, ponajveč sinovi delavskih mater. Ti milijoni popadajo »na polju slave« kakor postreljeni zajci. To so nagibi kapitalističnega sveta, da pospešuje naraščanje prebivalstva.

Kapitalizem zagovarja »čistost« izvenzakonskega življenja, mnogoštevilnost otrok v zakonu, zabranjuje prodajo preventivnih sredstev in kaznuje splavljenje. Po drugi strani pa ne daje možnosti, da bi delavec dostojno vzdrževal družino. Ker je osnova kapitalizma proizvodjanje za dobiček, je nujno, da se proizvajajo predmeti, ki imajo namen preprečiti spočetje, je nujno da cvete proizvodnja umazane literature. In vse to največ za potrebe proletariata. To bi lahko imenovali eno tistih nasprotij, na katerih sloni kapitalistični družabni red.

Zagovorniki spolne vzdržnosti so si ustvarili sledečo teorijo: Ti imaš sto odstotkov spolne energije. Ta energija se da uporabiti tudi za nespolne svrhe, recimo za gospodarsko ali umetniško delavnost. Ako obrneš v pridobitno delo 10 odstotkov te energije, je dobro, ako je obrneš 20 odstotkov je še bolje, ako je obrneš 50 odstotkov je izvrstno. Najbolje pa je, ako porabiš za pridobitno delo kar vseh 100 odstotkov. S tem ne samo, da se nič energije ne potratí, marveč si prihraniš tudi vse tiste težave, ki so zvezane danes s spolnim življenjem mladine.

To stališče je popolnoma zgrešeno. Ne samo, ker je neizvedljivo, temveč je tudi dejstvo, da povzroča prav sodobna morala in kapitalistični sistem s svojo vzgojo in seksualnim redom vobče današnji mladini največ težav. Ako gre spolna vzdržnost

predaleč, tedaj se vse nespolne, gospodarske, znanstvene, politične in druge sposobnosti izprevržejo, potlačeni spolni nagon začne motiti delavnost. Torej le do gotove mere se da spolna energija uporabljati v nespolne svrhe.

Nismo zagovorniki nebrzdanega spolnega življenja. Dejstvo pa je, da je sodobna mladina po vzgoji današnje družbe spolno zanemarjena in pohabljen. Ni mladinskih posvetovalnic, ni niti dovolj udobnih stanovanj. Namesto tega so paragrafi in moralni policisti. Ni pokvarjenost mladine kriva spolnih zablod, zločinov in drugih katastrof, ampak je kriva napačna vzgoja, ki vsa sloni na kapitalističnem izžemanju, na sistemu, ki ustvarja dvojno spolno moralo in moralo na zunaj. V kapitalističnem sistemu ni rešitve spolnega vprašanja, ker so: nadvlada moža nad ženo, razreda nad razredom in iz tega izvirajoča moralna dolžnost in druga nasprotja v bistvu kapitalističnega sistema. Kapitalizem je napravil iz zakonske zveze ponajveč le kupčijo, ker odločajo za zakonsko zvezo predvsem materialni in razredni motivi (dota; pripadnost k istemu družabnemu razredu).

Ako pa v kapitalistični družbi ni mogoča rešitev spolnega vprašanja, potem moramo mase delavske mladine prepričati, da je ta rešitev mogoča po socialni osvoboditvi proletariata. Proletarska mladina mora biti naprej oskrbljena s primernimi stanovanji, obleko, hrano, dostopna ji mora postati tista kulturna stopnja, ki je dostopna danes le peščici otrok iz bogatih hiš. Šele tedaj bo dana gospodarska in socialna podlaga za zdravo in srečno spolno življenje.

Dr. V. R.

Delavsko dekle

ZASEBNO ŽIVLJENJE MLADOSTNE DELAVKE.

Detinstvo in družina.

Kaj razumemo pod besedo »domačnost« v proletarski družini? Oče in mati gresta zgodaj zjutraj na delo. Opoldne sta malokdaj doma, zvečer pa se vrneta vsa utrujena. Tako otroci po vse dneve ne vidijo matere. Tak dom ni za otroke nikak dom. Ni treba, da bi pri tem mislili ravno na najbolj neugodne stanovanjske razmere, kakor so n. pr. v velikih industrijskih krajih. Še majhen otrok je prepuščen samemu sebi. Prikljenjen je na posteljo ali pa ga ima v oskrbi kaka soseda, ki pa je sama preobložena z delom. V najboljšem slučaju ga oddajo v kako otroško zavetišče (vrtec). Toda to ne nadomesti materinega skrbstva in ne popravi nikoli škode, ki jo utрпи otrok s tem, da je nasilno ločen od matere. Pri vsej morebitni dobri volji ljudi, ki so pripravljene nadomeščati otroku mater, manjka otroku vendarle nekaj, kar mu more dati le mati. Šele iz najtesnejših vezi med otrokom in materjo vstajajo duševne moči, ki so v poznejšem življenju podlaga ljubezni, prijateljstva, tovarištva in družabnosti. [Pomanjkanja »toplega gnezdeca« in človeške bližine, kar občuti otrok sicer le podzavestno, ni mogoče nikoli več popraviti. Iz tega izvirajo težkoče in motnje v sožitju z ljudmi v poznejšem življenju. Tudi za ljubezen do otrok je potreben čas. Čas pa je v kapitalističnem gospodarstvu zlato. Otrokom manjka čustvena vzgoja. Dekleta radi tega v poznejšem življenju le prerade precenjujejo vsakršno naklonjenost. To še ni samoprevara, ako danes veruje temu, jutri drugemu, da jo ljubi. Že majhen košček priznanja ji pomeni pol sveta.

Temu nasprotno pa je opaziti pri proletarskem otroku močan smisel za realnost. To ima svoj izvor v tem, ker otroka njegove življenjske okoliščine že prav zgodaj odtrgajo od iger in iz pravljice sveta. Že dolgo je znano dejstvo, da ima nevzgojen otrok prej zmožnost dojemanja svojih dolžnosti. Ako sili gospodarska stiska k mehaničnemu delu, ali se izčrpava ves smisel življenja v tem, da se življenje ohrani, potem se mehanično delo lahko priuči in prenaša. Čim prej pa nastopi potreba mehaničnega dela, tem bolj gotovo nastopijo odgovarjajoče reakcije: brezčutnost, topoglavost, občutek brezmočnosti in brezobrambnosti v boju za eksistenco.

Prevelike zahteve na otroške telesne zmožnosti povzročajo vsakovrstne motnje pri gradbi njegove duševnosti. Od triletnega otroka zahtevajo mir in obvladanje njegovih zunanjih izrazov (nekaj nemogočega), od petletnega že pomoč, od otroka v šolski dobi pa celo odgovornost za mlajše brate in sestre. V prostih urah namesto iger, pridobitno delo ali pomoč pri hišnih opravilih. Nikoli ne more v lastni igri preizkušati svojih stvariteljskih moči. Stokrat na dan doživi, da se mu naloženo delo ne posreči tako, kakor zahtevajo od njega. To pomeni neprestano doživljanje lastne nemoči, to pomeni, da se mora neprestano podrežati in uklanjati, nikoli imeti kake samozavesti, nikoli imeti veselja nad tem, kar bi sam odkril, izmislil in uresničil. Tako se od

zunaj omejujejo telesne, duševne in duhovne sile v otroku. Igre, ta naravna šola, manjka tem otrokom. Namesto tega neprestan občutek, da ga ovirajo in tlačijo.

Delo, ki je le za odrasle, n. pr. nošnja težkih bremen, vedno pripogibanje itd., povzroča le prerano razvijanje nekaterih mišic.

Značilno je zadržanje proletarskih družin do ženskega prirastka. Nikjer ni ženska tako malo upoštevana kakor v proletarskem svetu. Od fantov v isti starosti zahtevajo starši veliko manj nego od deklet. Pustijo jim več svobode in skrbe bolj za njihovo izobrazbo. Dekleta, ki pridejo utrujena iz tovarne, morajo streči svojim očetom in bratom. Pogosta je navada, da jim starši odjemljejo zasluženi denar, ki gre mnogokrat za izučenje bratov. Za fante je treba preskrbeti, da se česa nauče, dekleta pa naj si izberejo »dobro partijo«, ako si hočejo izboljšati položaj. Nihče ne pomisli, da je tako naziranje v npravnstvenem smislu nevarno za dekleta.

Žena je v proletarski družini tovarno živinče. Tu se posebno izražajo predpravice moža. To bomo videli posebno pri obravnavanju proletarske matere. Z ozirom na delavsko dekleta, moramo njeno podobo prav posebno predočiti: po njej dobiva mlado dekleta predstavo svoje prihodnosti.

Proletarska mati.

Najosnovnejši dar, ki ga je prejel človek od narave, je skupnost matere in otroka. V razredni družbi je to predpravica izvestnih plasti. Žena ni mati samo po tem, da otroka rodi, marveč postane žele s tem, da z njim živi, da skrbi zanj in ga vzgaja. K materinstvu je potrebno to, da žena more pričakovati otroka z veseljem in upanjem, potreben je čas in mir za nego in vzgojo otroka in ne nazadnje tudi izgled za dober in uspešen razvoj otroka. Proletarska mati vsega tega nima. Zato so tudi želje po materinstvu okrnjene, zlomljene. V proletarski družini, kjer se morata mož in žena boriti zgolj za obstanek, so otroci breme, ne pa veselje in sreča. Mati nima dobre hrane, nima časa, da bi nesla otroka na zrak, za dnevno kopel otroka nima vedno tople vode pri roki. Lepo je poučevati matere o tem, kaj je dojenčemu potrebno. Ali za uspešen boj proti umrljivosti otrok bi morale biti dane predvsem ugodne materialne podlage.

Se mnogo je tega, kar otežuje delo žene kot vzgojiteljice. Gospodarske razmere ne dopuščajo učenega družinskega življenja. Žena mora prijeti za vsak prilagoditveni zaslužek, ki se ji ponudi. Dom in otroci so preskrbljeni le ako je čas. Ni si mogoče predstaviti, koliko živčne moči, koliko samoodpovedi zahtevajo od delavske matere že najnujnejši domači opravki. Ponoči pere in krpa edine otroške oblečke, čisti ognjišče i. dr. Ni čuda če postanejo matere tako rano živčno iznemogle, če telesno opešajo in se postarajo. Posledica je resignacija in popustljivost otroškim muham. Vzgoja postane mlahava. Skrajno uboštvo, pomanjkanje sredstev poruši sleherni gospodarski pa tudi vzgojni načrt. Le izredne so ženske, ki ostanejo kljub tem težavam trdne, dalekovidne in duševno močne, da lahko vzgoje otroke k skromnosti in varčnosti.

Ko je mati izčrpala svoje zadnje moči, da je otroke kolikortoliko vzgojila in jih spravila h kruhu, sedaj, ko potrebuje in si želi od njih podpore, so otroci vprav v svojih »nerodnih letih«. Mati nima več duševne gibčnosti, da bi mogla razumeti napake otroške lahkomišelnosti in da bi pravilno presodila njihove neizogibne norosti. V njenih očeh so postali otroci hudobni, nehvaležni, izprijeni. Večno žrtvovanje ne ustvarja razumevanja in odpoved najpotrebnejšega dela značaj trši. Za svoje trpljenje pričakuje mati večje hvaležnosti. Kar ima še moči, jih uporabi, da bi zatlra »pokvarjenost« v otroku. S trmasto upornostjo se postavijo otroci materi po robu. Nastane neka odtujenost med otroci in starši. Obup, ki ga kažejo matere nad otroki, teži le-te kot muka in očitek: »Materine solze so mi zastрупile življenje«, reče ta ali oni.

Vpliv slabih stanovanjskih razmer.

Usodna posledica slabih stanovanjskih razmer je nevzdržnost slehernih vzgojnih pravil. Druge psihološke in sociološke posledice se povečujejo z vsakim kvadratnim metrom stanovanja manj in se zmanjšujejo z vsakim kvadratnim metrom stanovanja več. So stanovanja, ki so bolj podobna hlevom nego človeškim bivališčem. Higijenske razmere so ponekod take kot v 18. stoletju. Dojenčke morajo oddati v sirotišnico in otroške domove, ker bi se bilo sicer bati, da jih požro podgane. Posledice tesnih, nezdravih stanovanj so

v zdravstvenem pogledu: velika umrljivost doencev, spolne bolezni, tuberkuloza i. t. d.;

v duševnem oziru: starši so utrujeni in apatični ter izgubljajo potrebno energijo in

MLADI PROLETAREC

LETO I.

MAJ 1933

ŠT. 5.

Rdeča „P“

»Matic! Matic! Vstani in se napravi! Čas je, da greva.« Mati je stala na vrhu lestve in je budila Matica, ki je spal v senu nad štaljo. Trdna noč je še bila; morda ena ali poldruga ura popoldne. Materin glas je narahlo odmeval po dvorišču in na vas, sicer pa je bilo vse tiho.

Matic se je zbudil in se začudil: saj se ni niti še dodobra naspal in noč je tudi še, saj še mesec sveti v senik. Le kam ga neki budi mati tako zgodaj? Toda, začudil se je le za hip. Saj mu še vse brni v glavi od sinočnih priprav, od nekakšne skrbi in pričakovanja, radi katerih ni mogel sinoči dolgo zaspati in se je ponoči mnogokrat zbudil. To prav za prav ni bilo nobeno spanje, le nekakšna omotica, ali kaj, polna nemira in podzavestnih skrbi.

Vzdramil se je dodobra in niti za hip ni okleval. Skočil je z ležišča in se dotipal do pražnje obleke na skrinjici, kamor jo je bil sinoči pripravil. V očeh ga je še tiščalo, toda tudi to bo minilo, ko se umije, si je rekel.

V hiši je bilo prav prijetno toplo in mati mu je pripravila že kavo v lončku in kos rženega kruha, medtem ko se je on napravljal.

»Podvzajva se!« je rekla mati. »Ali si vse pripravil?« Vprašanje ni bilo potrebno. Ves čas od tistega dne, ko se je Matic s težavo odločil, da bo prodal Čuvaja, je minil v pripravah, sanjah in skrbih. Vse to pa je dosegel sinoči svoj višek. Iztikal je in iztikal, da bi našel kje verižico od stenske ure na uteži. Taka verižica bi bila prav pripravna, da bi nanjo privezal Čuvaja, ki ga bo vodil v Ljubljano. Toda ni je našel. Včasih jo je že imel, da, ali sedaj je ne dobi za ves svet ne. Tudi na vasi je nima nihče, vse je že poprašal. Moral se je zadovoljiti z nekolkimi kosi vrvice, ki jih je povezal skupaj. Vse to, pa še drugih skrbi nič koliko, mu dolgo ni dalo zaspati zadnje večere in premetaval se je po bornem ležišču na seniku.

Mati je bila vdova in vidno se je starala v obdelovanju tistih nekaj leh, da sta se z Maticem trdo preživela. Matic je letos tudi že pasel krave Fabincovim, za kar je dobil po dogovoru vsak dan kos kruha za malico in en par čevljev na leto. Zadnjič mu je zavezala Fabinceva mati celo srebrn desetak v robec.

Preteklo leto pa je bila slaba letina. Občutila sta jo še najbolj na pomlad. Treba je bilo saditi krompir in eno in drugo, pa ni bilo kje vzeti. Pa še dolgo potem ni bilo na polju kaj obrati za v lonec. Mati je hodila sosedom na dnino: pletti žito, čistiti ograde in nabirati steljo. No, nekaj je že bilo tudi to, pa vendar... reveževa obleka tudi ne ostane vedno pražnja... Matic je hodil v šolo, pripravljal se je za prvo sveto obhajilo, pa kaj bi še pravil.

»Prihodnji teden pojdeva v Ljubljano.« Tako je rekla mati nekega večera Maticu. »Prihranila bom nekaj jajec, pol kile masla imam in eno kokoš bom nesla; mislim tisto grahasto, ki je debela. Cufko bom podložila. Tja na jesen bo morda še kakšno pišče na prodaj, če bo Bog dal po sreči.«

Tako se je razgovorila, Matic pa je ždel v tihem zadovoljstvu in pričakovanju. Nekateri od njegovih vrstnikov so že bili v Ljubljani, Kuckov Drečje se je že celo vozil na železnici. Sedaj pa bo tudi on, Matic, že enkrat videl to veliko mesto, o katerem pripovedujejo, kakšno je. Zdaj so tam zgradili visoko hišo, višjo od stolpa. Nebotičnik ji pravijo. Ali se res dotika neba?

»Oj, kar neverjetne stvari pripovedujejo!

Matic je stopil po Čuvaja, ki je ležal v svoji hišici ob hlevu. Privezal ga je na dolgo vrvico in Čuvaj je veselo poskočil. Matic je žalostno pomislil, da gresta sedaj pač na tisto pot, na koncu katere se bosta s Čuvajem za vedno ločila. Žival tega ne ve in

zato skače veselo in bevska, kakor da gresta takole za šalo na gmajno, kjer bosta podila zajce izza brinovih grmov.

»Le dobro si oglej in ovohaj vse kotičke!« ga je nagovarjal. »Sedaj greš za vedno od hiše. Kaj hočeš, ne moremo drugače. Morda boš dobil dobrega gospodarja, kakega mesarja, tam ti ne bo manjkalo mesa, ti para pasja, ti! No, no, le priden bodi, pomazal me boš, anti vidiš, da sem v mašnih brgešah! Ali boš šel, kujon ti...«

Tako je matic govoril razposajenemu Cuvaju. Mati je stopila na prag. Na glavi je imela jerbas, na lakti pa košaro, kjer je frfotala za noge privczana kokoš. Stopila sta z dvorišča in njuni koraki so v tihi noči odmevali na kameniti poti. Nikakega glasu ni bilo slišati razen v sosesčini nekje je zalajal pes in Cuvaj mu je vneto odzdravil.

Še vedno ni odbila druga ura ponoči, ko sta odšla. Do Ljubljane je pet ur hoda. Dospela sta že na Posavje, ko je Matic zapazil, da ni več zvezd, le največje še medlo bleste. Tam na vzhodu pa je vstala prelepa rdeča jutranja zarja. Dohiteli so ju mlekarški vozovi in so drvelci mimo njiju. Ljubljane še vedno ni bilo videti in Matica je gnala rodovednost, da bi čimprej prišel iz gozda, za katerem je moči videti tisto čudovito mesto. Mati mu je tako pravila. Dospela sta v neko vas. Kako mora biti šele v Ljubljani lepo, je premišljal, ko so že tu na kmetih tako lepe hiše, gladke ceste in sami učitelji in učiteljice se sprehajajo po njih. In mati pravi, da je to le vas, navadna vas...

D. Pavlovič, Ljubljana.
(Se nadaljuje.)

Orehi in lešniki

ČLOVEK, STROJ, PRIRODA.

V tovarnah brne stroji. Oglušujejo bobnenje, brnenje in piskanje tu in tam. Kakor svobodni velikani delajo stroji, krožijo in gredo svojo pot. Drugi spet se zde, da molčijo in počivajo. Le počasno, zadržano šumenje priča o neprestanem kroženju. Zrak napolnjuje jedek duh po žganem olju in dušljivem plinu. Tam zadaj se bliska tekoče železo; tisoč in tisoč isker leti okoli. Kakor mleko teče raztopljeno železo v pesek, tako se zdi nedolžno. A neznosna vročina, ki se širi od njega, pravi človeku, naj bo previden. Zdaj šume žareče železne klade. Zgrabijo jih hitri prijemači in jih dvigajo v neznanske višine. In povsod padajo rezki udarci, zvoki jekla.

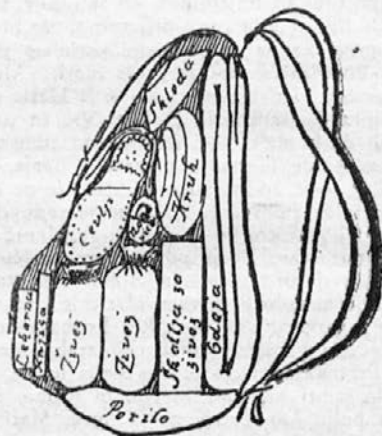
Tja v zatohle pisarne udarja večni ritem tovarniškega življenja. Nemirno šklepečejo pisalni stroji in drdrajo računski stroji. Same številke, številke, številke. Telefon kliče vedno in vedno, potem donijo glasne a mrzle besede po prostorih. Ob golih stenah se vrste mize, ob katerih sede mladi ljudje resnih obrazov. Molče delajo.

In na prašnih cestah? Tu drve stroji sem in tje. Vedno hitrejši, vedno hitrejši je promet. Nemiren, glasen hrušč leži nad vsem. Vmes brzijo ljudje, kakor bi hoteli doseči stroje. To je vsakdanost.

Ob nedeljah pa hite mladi ljudje veselo skozi vrata tovarn in pisarn tja ven v prirodo. V gručah zapuščajo mesto. Na obrazu sije radost iz grl pa vrc pesem. Gredo po gozdovih, cvetočih travnikih, v gore. Lahen vetrič jim

gladi čela in svež zrak jim širi prsa. Kakor mesto liki polip srka človeške moči, tako je priroda vir, ki mu jih znova vliva.

KAKO SI UREDIŠ NAHRBTNIK.

Mesec maj je čas izletov. Šolska mladina trumoma potuje. Mestna na deželo, kmetska pa v mesto, da si tam ogleda vse znamenitosti in tudi nečimernosti.

Kadar greš na izlet, vzameš nahrbtnik, nabasan živeža in drugega. Seveda, če ti ni končni cilj izleta gostilna.

Ni vseeno, kako zbašče svoje stvari v nahrbtnik in tudi ni vseeno, kaj vzameš s seboj. Za daljše potovanje vzemi perilo, odejo, lekarno, nogavice in morda še ene rezervne čevlje. Uredi nahrbtnik tako, da te ne bodo vse kosti bolele od tiščanja in da ti ne bo treba

vsega stresti ven, kadar boš kaj potreboval. Vsaka stvar naj ima odrejeno mesto.

Od tega je mnogo odvisno, ali bo izlet res veselje in užitek, ali samo nepotrebna muka.

Ven, v naravo!

ZDRAV RAZUM.

Nič ni zato, če nisi — učen. Vsi ljudje ne moremo biti učenjaki. Pa človek, ki ni učen, zato tudi ni nič manj vreden od učenjaka! Da je le zdravega razuma. Zdrav razum, ta pa ne zavisi od učenosti. Saj je navadno kmet najbolj zdravega in tembolj zdravega razuma, čim bolj je oddaljen od civiliziranega sveta. Preprostost, naravnost v govorjenju in skromnost v besedi, to sta glavna znaka zdravega razuma. Nasprotno pa sta umetničenje v govorjenju in nališpanost v besedah kaj slabo izpričevalo za onega, ki se ju poslužuje. Najnavadnejši primer za to nališpanost v besedi je — raba tujk. Kako zelo se osmeši človek, ki jih rabi, pa jih ne zna pravilno rabiti! Ali pa, če si kdo domišlja, da je najduhovitejši med vsemi in zbija šale tudi na račun — duhovitejših! J. R.

Drobiž

Nekdo je izračunal, da gre 225.000 sadov v nič, ako uničiš eno samo ptičje gnezdo.

SOS. Ta telegrafski znak dajejo ladje, kadar so v nevarnosti. To pomeni: Save our Souls, ali po naše: Rešite naše duše! Vendar niso izbrali tega znaka radi tega pomena. Mednarodna radio-

telegrafska konferenca l. 1912. v Londonu je izbrala ta znak samo radi tega, ker je v Morsejevi abecedi tako lahak (... — — — ...). Prej je bil radijski signal »CQD«.

V arktičnih krajih je zrak tako dober prenaševalec glasu, da se morata dva človeka pogovarjati z besedami tudi na daljavo več kilometrov.

Za eno kilovatno uro električnega toka se je porabilo l. 1902. še 2.9 kg premoga, danes pa le še 0.8 kg in pod ugodnimi pogoji celo 0.4 kg.

Prve mere so bile določene po človeškem telesu. Dolžina roke ali od konca do konca obeh razprostrtih rok ali pa razdalja od komolca do ramena ali dolžina in debelina prstov, vse to je služilo za mero. Razume se, da pri takih merah ni bilo govora o kaki natančnosti. Prvo trdno merilo so imeli stari Egipčani. Meter izhaja iz Francije. Vpeljali so ga l. 1799. Skoro vse države so ga sprejele. Meter je enak 40milijonskemu delu zemeljskega obsega, merjeno od severnega čez južni pol.

Največja morska globina je v Tihem oceanu na črti od otoka Celebes do mesta Nagasaki. Tam meri morje 10.430 m, torej mnogo več, nego je visoka najvišja gora na svetu. V tej globini je vodni pritisk 1043 kg na vsak kvadratni centimeter površine. Da si to lahko predstavimo, pogledimo primer: lesena ladja, ki bi se na tem mestu potopila, ne bi dosegla dna, ker bi jo ta vodni pritisk prej popolnoma zmlinčil in razcepal v same drobne treščice, ki bi splavale na površje, ker so lažje od vode.

Od vsakih sto ljudi na svetu, jih je 12 levičarjev.

Prve orgle je iznašel l. 180. pred Krist. matematik Ktesibios, ki je živel v Aleksandriji. Bile so to orgle na veter. Za uravnavanje zračnega pritiska pa je uporabljal vodo. Take orgle so bile razširjene po Grškem in po vsem rimskem cesarstvu. V četrtem stoletju menda so jih izpodrinile orgle na meh.

Opozarjamo na povest Rdeča »P«, ki smo jo začeli objavljati v tej številki »Mladega proletarca«. Bo izhajala delj časa in bo tako zanimiva, da kaj takega gotovo še niste brali.

Pišite pisma uredniku »Mladega proletarca«.

Ivan Omahen in Karel Flebus, kje sta pa vidva obvisela?

Pisma

Dragi tov. urednik.

Zopet je prišla ljuba pomlad v deželu. Vse se prebuja v novo pomladansko življenje. Zvonček in druge prve pomladanske cvetice so že usahnile. Ker je bilo že nekaj lepih dni, sem že tudi kukavico slišal peti.

Povsod se živahno pripravljajo za velikonočne praznike. Če bo vse prav, bo o Velikinoči lepo, saj bo precej pozno. Pri nas je bilo lansko leto o Velikinoči, nad pol metra snega. Torej lahko vidiš da smo imeli neprijazne praznike.

Zadnjič si mi odgovoril, da me boš prišel obiskat enkrat poleti. Najbolje pa narediš če prideš o Velikinoči ali pa Binkoštih. Takrat pride k nam polno ljudi, ker jih zanima lepi razgled po svetu.

Te pozdravlja

Lovro Setničar, Polhovgradec.

Dragi Lovro!

Res, spet je prišla ljuba pomlad k nam. Veselimo se je pač vsi, tisti, ki ne trpimo še najhujšega pomanjkanja, pa tudi tisti se je vesele, ki so bili pozimi brez zaslužka. Saj bodo morda spet našli delo, da bodo laže preživljali sebe in družino. Velikonočni prazniki so pač lepi prazniki, ako je v družini zadovoljstvo. Zadovoljstva pa ni, ako ni kaj jesti. Pri vas doma ste gotovo imeli potice in pirhe. Kako bi bilo, kaj praviš, ako bi mati ne imeli kaj boljšega speči in skuhati za tak praznik kot je Velikanoč. Kako bi se ti držal, a? Vidiš, takih družin, ki niso imeli za ta praznik sploh kaj jesti, je mnogo, mnogo tudi na Slovenskem. Piši mi no malo, kako si se imel o praznikih!

Sneg za Velikonoč je res prešmentano neprijetna reč. Tudi letos se vreme nekam čudno obnaša. Ravno te dni, ko že drevje zeleni, imamo vse belo tod po Ljubljani. To se pa res več ne spodobi! Saj so že prazniki odnesli pete!

Zastran obiska pa ravno premišljam, kako bo. Vsega imam deset dni počitnic. Za ta čas me hoče imeti pri sebi neki ravnatelj (pa ne bančni, ampak le šolski) v nekem mestu na Dolenjskem, drugi prijatelj pa me vabi v svoje vinorodne kraje na Štajerskem. Kako naj si pomagam, to mi povej! Zdi se mi, da bom napravil čisto nekaj drugega. Šel bom med rudarje v Trbovlje. Tja me srce vleče. Bogatima prijateljema bom poslal samo lepih pozdravov, tebi, ki te

rad imam in mi je žal, da te ne morem obiskati, pa pošiljam lepo knjigo v spomin.

Te lepo pozdravlja

urednik.

Tihi pomenek

Pretekli mesec je bila Velikanoč. Velikanoč je praznik Kristusovega vstajenja in obenem odrešitve človeštva. Duhovne odrešitve. Krščanska vera nas uči, da je Gospod s svojim trpljenjem in smrtjo odprl človeškim dušam vrata v sveti raj.

Človeštvo pa potrebuje še ene odrešitve. Namreč iz suženjstva kapitalizma. Kaj je kapitalizem? To je oblast denarja, dobička, profita. Kdor ima kapital, to se pravi denar, premoženje, tisti nekaj velja, tisti ukazuje, da morajo tisoči delati, da bi se njemu dobro godilo. Delavec je suženj kapitala, ker ga mora s svojim trudom množiti, tudi bogataš je suženj kapitala. Mamon ga ima v svojih kleščah in ga drži, da ne vidi solza trpečih, da ne sliši njihovih vzdihov. Kdo je kriv? Kdo? Ne ti ne jaz in ne nihče. Nobeđen človek na vsem božjem svetu ni tako hudoben, da bi po lastni volji delal tako zlo. Človek je dober a zlo je v kapitalizmu, ker pospešuje v človeku pohlep po bogastvu in blagostanju do brezumja. Treba je odpraviti zlo pri korenini, treba je preprečiti kapitalizem, da bo moglo vzcveteti v človeku le dobro in lepo.

Kako naj odpravimo to zlo kapitalizma? Ali naj vzamemo metlo in naj začnemo pometati? Ne, dragi moji! Tako ne bo šlo. Prešibki smo še vsi skupaj. Postati moramo močni. Močni bomo, kadar bomo polni močne delavske volje, kadar bomo razvili svojega duha z izobraževanjem, s čitanjem dobrih knjig in časopisov. Pa tudi na svoje telo ne pozabimo. Gojimo ga, da bo nam v veselje, da bomo s krepkimi mišicami znali dvigniti kladivo. Sami bomo morali poprijeti in si pomagati. Ne pričakujemo kakega odrešenika, viteza na konju in z oklepom in mečem. Sami se bomo odrešili.

Na delo torej!

Urednik.

»Mladi proletarec« je priloga »Mlademu plamenu« za otroke. Posebej ga ni mogoče naročiti. Urejuje ga Jože Slak, Ljubljana, Mariborska ul. 28.

voljo za vzgajanje; otroci so neprespiani, so razdraženi, nesposobni za delo in nimajo možnosti za šolsko delo;

v nravstvenem pogledu: neurejeno družinsko življenje, družinski prizori škodujejo vzgoji; zgodnja spolna razvitost; dogajajo se krvoskrunstva; moški mladoletniki pridobijo nagnjenje k zločinstvu, dekleta mnogokrat zapadejo prostituciji; otrok vidi in sliši stvari, ki jih ne bi smel. Vidi izbruhe obupa, strte eksistence, brezupne posledice alkoholizma itd. Slabe stanovanjske razmere morejo spremeniti človeka v žival.

Ne morejo se izvrševati določbe materinega varstva. Polovica socialno-higienskih mer za obrambo proti jetiki in spolnim boleznim se radi pomanjkanja prostora ne more izvrševati.

Čas dozorevanja.

Zunanji pogoji, pod katerimi dozoreva proletarsko dekle, se razlikuje od pogojev, pod katerimi se razvija recimo meščansko dekle. To je zelo važno, ker vpliva potek pubertetnih let na vse poznejše življenje.

Pubertetna doba proletarske mladine in ona kultivirane mladine je različna. Pri izobrazenih slojih je opaziti neko notranjo »duševno« puberteto, ki traja preko deset let. Tu se javlja neka težnja po notranji poglobitvi, po spoznanju svoje lastne osebnosti. Pri proletarski mladini pa je pubertetna doba nekako okrnjena, pretrgana po pre zgodnjem spolnem izživljanju.

Prvoten biološki potek dozorevanja je brez dvoma pri vseh ljudeh enak. Zunanji pojavi tega poteka pa so brezpogojno podvrženi izpremembam.

Značilen znak pubertete je tako zvana »negativna faza«, ki se javlja v obliki nekega nemira, potrebe po samoti, neveselja do dela in melanholije. To negativno fazo pripisujejo tudi delavskemu dekletu. Toda ta ima v svojih življenjskih okoliščinah prav malo ali nič priložnosti in hrane za slična melanholična razpoloženja in za samevanje. Za izlive pesimizma je potreben čas in pa skrit kotiček, kjer je moči biti sam in misliti o sebi. Na notranjo vznemirjenost, kadar ta za kratko dobo nastopi, reagira na zunanje, ker je tudi prepričana, da prihaja ta vznemirjenost od zunanjih vplivov.

Po negativni fazi (ki traja pri proletarskem dekletu le nekaj tednov) sledi porast moči. Iz zaduhle nevednosti, iz trpekega občutja oviranosti in povezanosti, včasih tudi iz »divje upornosti proti razmeram, plane zavestno na dan nagnjenje do drugega spola.

Kako delavsko dekle doživlja samo sebe? Delavka se čuti kot družabno bitje, ne pa kot osebnost sama zase. Ne veruje v prihodnost in si od nje ničesar ne obeta. Ona živi v sedanjosti in samo za sedanjost. Nima iluzij, ker ne ve kam z njimi. Skratka: ona je realistična. Zanjso so resničnost le njene življenjske sile in vse, kar daje tem silam hrano.

Priredil Aleš Dren, Maribor.

(Se nadaljuje.)

Francoska tvrdka za fabrikacijo vojnega materiala Schneider & Creuzot je razdelila za poslovno leto 1931/32 25% dividendo.

»Več smrti, gospoda moja, več smrti!
Moji dobički še niso dovolj veliki.«

Razgovor o našem kmetu

IV. Prosveta v kmetijski vasi.

Vsa prosveta kmetijske vasi v slovenskem narodu je v glavnem odsev slovenskih meščanskih razmer. To pa v ožjem in širšem smislu. Razen tega moramo razlikovati v tem pogledu še predvojno stanje podeželskega »prosvetljenja« (dela za prosveto) in stanje po vojni.

V ožjem smislu: v zgodovini vidimo, da so našega kmeta topli najrazličnejši gošpodje. Ti gospodje (graščaki, vitezi, grofje, knezi, kralji) so bili ljudje z modro, plemiško krvjo, ki jim je bilo dano uživati vse dari tega sveta. Kmet je bil človek z rdečo krvjo, samo tovarna živina, le malo človek. Brez posebnih pravic. — Že v zgodnjem srednjem veku so razni samostani i. dr. otvarjali šole. V teh šolah so se šolali in vzgajali le vladajoči sloji (modra kri). Tupatam kak meščan. Za kmeta ni bilo odprtih vrat. Posebna čednost teh šol je bila ta, da je vtepla svojim gojencem v glave mišljenje »viteštva«, t. j. »ti si sedaj več, kot so drugi navadni ljudje. Vitez si, zato smeš nositi meč, t. j. vladati nad drugim in če pojde, tudi izrabljati ga po vseh svojih pravicah!« Te šole so bile absolutno gosposke in so ustvarjale do delovnega ljudstva posebno stališče: plemič ne sme delati, ker ročno delo je nečastno, nižje opravilo. Ko je v preteklih dveh stoletjih nastopajoči liberalizem čezdalje bolj in bolj rušil plemiški zid, so se jela odpirati vrata raznih šol, predvsem meščanstvu, a tudi kmetiskim sinovom. Šole so zasedli novi ljudje, vzgoja in duh izobrazbe pa je ostal prejšnji. Meščan je stopil na mesto plemiča in podedoval po njem mišljenje plemstva in »gosposki odnos« do dela, še posebej do kmetškega. Po naše bi rekli danes: kapitalistična vzgoja in izobrazba. — Tudi naš kmet je jel pošiljati svoje sinove v mestne šole, da bodo postali »gospodje«. Isto kakor oče je mislil sin: »Če bom gospod, mi ne bo treba delati«. Ta mik je izvabil v mesto marsikaterega kmetškega otroka in prevaril marsikaterega kmetškega očeta v krušnem vprašanju. Zakaj sin se je »pogospodil«, očetu pa izmaknil mnoge prihranke, ki mu tako niso vrgli niti obresti. Kmetijski sinovi so se v mestu v šolah navzeli plemiških, oziroma meščanskih navad ter se popolnoma odtujili kmetijski grudi praktično in miselno. Iz kmetških ljudi se je rekrutiral in izpolnjeval meščanski stan. Kmetijski sinovi so kot »študirani ljudje, neinteligenca«, v svobodnih poklicih in uradih stopili na drugi breg ter se ga spomnili le takrat, kadar ga je bilo izrabiti. Vsa naša tako zvana »inteligenca«, razen mlajšega rodu (pa še teh samo tisti, ki niso le zgolj »kruhoborci«, temveč samostojni misleci) sedi na visokem odru »gospodstva« (lahko, da vmes debatira o časti dela) ter gleda delovni narod pod seboj z oddaljenimi čuvstvi. Mar misliš, da kmet tega ne ve? Prav dobro ve. In ker je čutil od pamtiveka le udarce, ki pa so vselej prihajali iz »gosposkih rok«, je kmet napram večini gospe neoprijazen, trmast. V bistvu — v duši — nezaupljiv. Zato, ker je moral kmet-oče svojega študiraneга, diplomiranega sina vikati, mati pa njegovi ženi poljubljati roko. Zato, ker je sin — diplomiranec — zatajil mater-kmetico, ko ga je prišla obiskat v širokem kmetiškem krilu, s culo v rokah in v srcu z ljubeznijo slovenske kmetške matere. Zato, ker je pomeščanjeni sin nagnal očeta, ker ga ni prišel pogledat v fraku in hohcilindru. — To je odsev slovenskih meščanskih razmer v ožjem smislu. Ob tem kamnu je obstal val prosvete v kmetjski vasi. Kolikor pa jo je le obrizgnil, je planil preko, ker se kamen ni dal razmajati. Tu pa imamo govoriti o »širšem smislu«.

Naša prosveta (tista, ki jo naglašamo »prosveta«) je jela kliti v čitalniški dobi z raznimi dramatičnimi predstavami. V mestih so divjali boji med Nemci in Slovenci. Čitalniške prireditve so bile obrambnega značaja ter so budile navdušenje. Meščani so jeli zidati Narodne domove. Narodni buditelji so se namah spomnili, da so tamle zunaj tudi neki ljudje, kmetje, ki jih je treba vzbuditi. Nato je prišla znamenita doba taborov. Idealisti so na teh shodih mnogo govorili ter budili slovansko zavest. Naš kmet do takrat niti vedel ni, da je Slovan in Slovenec. Čul je o svobodi itd. in verjel. Poslušal o »Zedinjeni Sloveniji« ter manjših davkih. Tu je posluhnil. Gospodarstvo. Vendar je ostal v ozadju. Voditelji naroda (ki so vzeli voditeljstvo naravnost v zakup) so ga budili naprej z navdušenimi budnicami, veselicami in popivanjem ter s popevcicami milemu narodu. Toda — gorelo je le na vrhovih. — Druga doba pred vojno je bil razkroj slovenskega meščanstva v politične tabore. Kar je na deželi trgov ali večjih vasi (kjer je bilo več ali manj razumnikov) so se prav tako razdelili na dva tabora. Liberalci so organizirali svoje, klerikalci svoje. Prvi so napravili oder pri Petru, drugi pri Pavlu. Eni so bili kozli, drugi ovce. Eni verni, drugi brezverci. Oboji so lovili mladino. (Vsaka nova stvar budi v otroku zanimanje.) V vsem delu je šlo za koristi prvih kakor drugih. Vsa prosveta je ostala pri dramatičnih predstavah z

raznimi burkami, veseljami, plesom itd. ter bornimi knjižnicami. Vsi voditelji pa so se trudili, da razpno vsak svojo politično organizacijo. Po večjih kmetskih krajih so napravili politično združbo, navidezno kmeta prosvetno dvignili (časopisi, revije), ga zato tembolj posuroveli v sovraštvo do bližnjega. Goreli pa so le vrhovi. Edino pozitivno delo je bilo združništvo. Pognalo pa je globlje korenine le zato, ker so ga ustvarjali nekateri idealisti in ker je zasledovalo gospodarske interese. Vojna je vse zamajala. Vse ljudi — iz central, in iz najzadnjih gorskih vasi. Novo preseljevanje narodov. Ljudje so videli, kako je po svetu. Mnogi zastori so padli. Kdor je videl poprej le malo sveta, se je učil. Strašno šolanje ljudi. — Naš kmet se je znašel v novi državi, v novih prilikah. V krajih, kjer se je poprej politično in gospodarsko šolal v društvih, je novo stanje razumel, drugod pa ne, ker ni razumel vojne, vojnih posledic, in ker je gledal na novo stanje s predvojnimi očmi. Posledice svetovne vojne so prišle navzkriž z njegovim gospodarstvom in predvojno valuto. — Povojna prosveta je nadaljevala tam, kjer je nehala pred vojno. Kmet, ki ga je vojna razumsko dvignila, vojne posledice pa gospodarsko razburile, se je začel zanimati za politiko v svoji državi. Pa še nekaj: njegov jezik je prišel do polne veljave. V hišo mu je prihajalo slovensko časopisje. Zanimajoč se za življenje izven domačega okoliša, je čital. Razen tega so mu vpadali v hišo politični agitatorji najrazličnejših barv in strank. Društveno življenje v predvojnih centrih se je silno poživilo. Oživel je zadrugarstvo. Razni »domovi« so rasli kakor gobe po dežju (seveda le v kmetskih centrih). Politična strast je rasla. Vojna je precej razgibala kamen ozkih meščanskih misli. Avstrijski birokratizem in baronsko zadržanje naše inteligence je nova, svobodna, demokratična država zrahljala. Sicer pa so kipele politične strasti, kmetje so postali polnopravni državljani z volilno pravico...

Kakšno je današnje prosvetno stanje? Iz leta v leto so rastle gospodarske skrbi kmetov. Naša zemlja je revna, večinoma hribovita. Mnogi kmetje poskušajo dvigniti produkcijo. V prodajo gre malo, denarja ni. Kaj pomaga vsa izobrazba, prosveta itd.? Gospodarstvo je alfa in omega prosvete. Vprašanje gospodarstva je bistveno vprašanje prosvete. Toda kako? Če natančno razmislimo, vse izobraževalne akcije, ki jih je počenjal v imenu prosvete naš dosedanji meščan nad kmetom z zastavo zunanjih znakov civilizacije, so ničeve. Gorelo je le na vrhu, v duši ne. Duša je prazna. Za kaj kmeta je treba organizirati v strokovno organizacijo! Strokovna organizacija kmetskega stanu bi bila v tem primeru sila, ki bi precej predruščala obličje zemlje. Toda danes je še nemogoča, ker ima kmet le malo kmetsko zavodne inteligence. Ker kmetski sin še danes, ko je doštudiral, rajši igra »brezposelnega inteligenta« kot pa da bi se vrnil v domače okolje k delu. Zakaj ne bi abiturient kidal gnoja? A to je problem zase. Tega pa ne bo rešil današnji čas, temveč bodoča mladina, ki se bo šolala v bodočnosti bodisi v narodnih ali drugih šolah. Ker je to zaglavje zase, se bomo razgovorili o šoli in kmetski mladini v naslednjem odstavku.

Albin Podjavoršek, Polje.

Iz izkušnje — za uporabo

Pota delavskega samoizobraževanja

IZKORIŠČANJE ŽIVE BESEDE.

Kaj naj poslušamo?

Večina ljudi zna slabo poslušati. Treba je razvijati v sebi to sposobnost. Dandanes, v dobi radia in zvočnega filma, se nam nudi neprimerno več prilik za poslušanje govorov, predavanj i. dr. nego kdajkoli prej. Celotno analfabet pride lahko po tej poti do osnovnega znanja. Ni potrebno niti čitati časopise. Delavci se večkrat zbirajo na shode in razgovore. Obsojajo se krivične delavske razmere. Sklepajo se kolektivne pogodbe. Obravnavajo se razne vrste socialnega zavarovanja (bolniške blagajne, zavarovanje za starost ali brezposelnost itd.). Vnet poslušalec ima v tem nekaj osnovni tečaj v socialnem vprašanju, kakor tudi svojega strokovnega napredka.

Pa v delavski organizaciji! Predavanje o tuberkulozi, o borbi z alkoholizmom, o osnovnih pravilih higijene, o perečih vprašanjih današnjega časa: kriza, nacionalizem i. t. d. Človek gre s sestanka s sto novimi mislimi, znanji in vprašanji.

Dobra je pametna beseda. Iz nje se moreš mnogočesa naučiti. Toda je treba izko-

ristiti tudi neumno besedo, ki smo jo nehote ujeli. Kritizirati jo, pokazati v čem je nes pametna, to pomeni že velik korak v svojem samoizobraževanju.

K a k o n a j p o s l u š a m o .

Prvi pogoj za uspešno poslušanje je osredotočenost svojega zanimanja h predmetu. Vse postranske misli treba odbiti. Le tako bo govornikova ali predavateljeva beseda vzbudila našo zavest k aktivnosti. Nepazljivo poslušanje je prava potrata časa.

Ko poslušamo, moramo v prvi vrsti stremeti, da ujamemo glavno misel, vodilno idejo predavateljevo. Glavna misel pa ne stoji sama in vidna. Govornik jo zavije v vrsto misli, besednih slik in prisposodob, pomislekov in dokazov. Iz tega je treba izluščiti najvažnejše. To je ogrodje predavanja ali govora.

Ako želiš postati govornik, se moraš vaditi te spretnosti pri dobrih govornikih. Ne smeš pa po opičje posnemati vsega. Paziti moraš na stvari, s katerimi je govornik prepričal in navdušil poslušalce. Vse se vsakemu ne prilega. Kretnja n. pr., ki bi tvojemu vzoru pristala, bi bila morda pri tebi smešna. Najboljša vaja je seveda praktično udeleževanje v govorništvu.

Čim več lastnih misli nam vzbudi govornikova beseda, tem več koristi nam je prisel o našem samoizobraževanju.

V s e b i n o g o v o r a s i z a p i š i .

Ne vse dobesedno, ampak glavne misli. Ne lovi govornikovih besed, ampak misli. Zapiski niso potrebni toliko zato, da bi nas kdajkoli pozneje spomnili o tem, kar smo poslušali. Včasih se nam zdi, da vse razumemo, kar slišimo. Ko pa začnemo zapisovati, spoznamo, da nismo razumeli ničesar. Šele nadaljni zapiski nam pokažejo pravo sliko.

Brezpogojno moramo zapisovati številčne podatke (statistiko), imena in drugo, kar si težko obdržimo v spominu. Zapisane številke laže primerjamo med seboj, nego nezapisane.

Prisedil E. Š.

(Se nadaljuje.)

Razno

Govorništvo

VAJENŠKI POČITNIŠKI DOMOVI

(Nadaljevanje)

V prvih povojnih letih so se počitniški domovi vzdrževali iz pošilk iz Amerike, Švedske in Norveške, prispevale pa so tudi bolniške blagajne in nekaj tudi oskrbovanci sami. Ko so odpadli prispevki inozemstva, so zvišali svoje podpore: dunajska občina, dunajski šolski svet za nadaljevalne šole in delavska zbornica. Sedaj prispevata dunajska občina in dunajski šolski svet za nadaljevalne šole po 50.000 šilingov letno, delavska zbornica pa 25.000 šilingov. Bolniška blagajna plača za vsakega oskrbovanca 270 šilinga na dan. Vzdrževanci plačajo 060 šilinga na dan.

L. 1930. je znašalo število oskrbovancev v počitniških domovih 9351. Od 1. I. 1930 do 31. XII. 1930 je bilo poslanih v 7 počitniških domov 5774 vajencev in 3577 vajenk in sicer: Bruck ob Leithi 531

(Nadaljevanje.)

Zato govornik ne sme brez pomisleka, »brez ozira na desno in levo« odgovarjati. To odbija poslušalce. Presoditi mora mirno, resno in objektivno, kaj je prav, koliko je prav, koliko je napačnega in za kaj je napačno. Po tej ločitvi pa odgovarjati temeljito in prepričevalno.

Na tihe, neizgovorjene ugovore odgovarja govornik že v govoru. Sam stavi ugovore, pomisleke, vprašanja. S temi poživi pazljivost poslušalcev in jih pritegne k sodelovanju, sooblikovanje končnega namena govora. Odgovori na tihe ugovore so n. pr.: Pa bo morda kdo ugovarjal, češ, v tem pa nima prav. Za ta ugovor navajam... Morda izmed vas še kdo dvomi!? Temu priklidem v spomin besede... Pa me bo kdo vprašal... Odgovor je lahek. Rekel sem... in še trdim...

Na glasne ugovore je treba odgovoriti, če se le dá. Pravilno je: Priznaj, kar je dobrega, zavrni, kar je napačnega. To je važno zlasti za debaterje.

Z ozirom na pravilnost in nepravilnost

ugovorov, se v odgovorih držimo tehle smernic:

I. Če kdo navaja upravičene in pravilne pomisleke, je treba temu pritruditi. Vendar je odvisno od snovi same, od poslušalcev, posebno pa od namena govora, kako pritrjujemo n. pr.:

a) pritrdimo in dokažemo, da ni bistveneга nasprotstva med našo trditvijo in trditvijo protigovornika;

b) iščemo srednjo pot med obema trditvama (zlasti kot tretji debater);

c) priznamo ugovor, pa dokažemo, da je naša pot lepša, sigurnejša, idealnejša, zatorej ugovor kljub resnemu pomisleku odpade in mora odpasti.

II. Pri delno pravilnih ugovorih pa priznamo, kar je prav, zavrnilo, kar je napačnega, tako n. pr.:

a) pozovemo govornika, da dokaže;

b) dokažemo nasprotno;

c) mesto odgovora stavimo vprašanja;

č) porabimo ugovor proti nasprotniku;

d) razvijamo ugovor dalje ad absurdum;

e) odgovarjamo s kakšno smešnico (ki spada vsebinsko zraven).

Če pa uvidimo, da ne bomo kos, preidimo ugovor, da ne poderemo še tega, kar smo že dosegli. Del poslušalcev bo v končnem sklepu morda nesiguren. V dvomljivih primerih pa velja svoboda. Kdor se ni danes odločil in še dvomi, se bo pa prihodnjič.

III. Popolnoma napačne ugovore pa zavrnilo tako, da dokažemo njihovo neupravičenost, nepravilnost, krivičnost. Zato:

a) neresnico in laž zavrnilo in seveda to dokažemo;

b) napačne zaključke spravimo v pravi tir in tako odbijemo ost ugovora in osramotimo protivnika.

Npravilni zaključki.

Npravilnih zaključkov je več vrst in na vsakega odgovarjamo po njegovem bistvu. Vseh ni mogoče navesti. Vendar nekaj:

a) z a v i j a n j e (govorniku očitajo nekaj, česar ni trdil). Tedaj odkrijemo in zavrne-

vajencev, Fischau 3148 vajencev, Gobelsburg 247 vajencev, Niederalm 1848 vajencev, Arztenbrugg 143 vajenk, Fischau 162 vajenk, Noulengbach 1749 vajenk, Wieselburg 1523 vajenk.

V Sloveniji imamo 4 dijaške počitniške domove: Sv. Martin na Pohorju, Rakitna, Lukovica in Medvode. Vajeniškega počitniškega doma nimamo nobenega. (Konec.)

Krščanska demokracija je še mlado, a že izgarano kljuse. Vsakdo se je hotel udeležiti na njem, a je marsikoga že vrglo s sedla. Najbolj vztrajno se drže na njem še Francozi, Belgijci in Nizozemci. Italijanske in nemške katoličane pa je enostavno prekucnilo v lužo fašizma. In kljuseta nočejo poznati več.

Res, ali ni bila »krščanska demokracija« geslo in program njihovega političnega udejstvovanja? Takorekoč politična dogma? Zatajili so jo in sedaj na polna usta trobijo, da je vseeno: ali demokracija ali država z ostrejšo disciplinacijo (njihov tehnični izraz, prosim!) ali — ob danih prilikah — še kaj drugega.

Pričakovati je, da se bo isto zgodilo tudi s socialnimi dogmami (o stanovski ureditvi družbe itd.). Da, da, nič ni stalnega in resnica ima več obrazov. Samo, da tako ravnanje vzbuja videz, da imajo katoličani vedno napak, ker se pridružujejo nazorom drugih.

Ustanavlja se zopet »Orjuna«. Orjunaško glasilo »Pobeda« piše v eni zadnjih števil: »Diktatura potrebna!« Pravi, da se je kapitalizem tako razpasel, da ga je treba dati radi nacionalnih interesov na uzdo in da je zato diktatura potrebna. List ni bil zaplenjen.

Sedež Orjune bo baje v Zagrebu ali Splitu, dokler ga razvoj ne prenese v Beograd.

Delovni čas mladostnih delavcev v Rusiji se je izpreminjal v sledečem redu: Pred vojno je znašal povprečni de-

lovni čas za mladostnika med 14. in 18. letom 9.8 ur, po revoluciji l. 1918 7.8 ur, l. 1923 5.4 ure, l. 1928 4.9 ur in l. 1930 4.3 ure. Mladostniki med 14. in 16. letom starosti delajo na dan le 4 ure. Prosti so vsakega nočnega in zdravju škodljivega dela. Imajo od enega do poldruga mesec plačanega dopusta.

Najvišji državni funkcionarji v Sovjetski Rusiji prejemajo največ 300 rubljev (t. j. okrog 10.000 Din mesečne plače.

Tolmač tujih izrazov in imen v tej številki.

Anarhija — brezvladje, nered. Analfabet — tisti, ki ne zna čitati ne pisati.

Alfa in omega — začetek in konec (alfa je prva, omega pa zadnja črka grške abecede).

Abiturient — dijak, ki prestopi iz srednje šole na visoko.

Antologija — zbirka izbranih del (pesmi).

Birokratizem — vladanje uradništva

Demokracija — vladanje po ljudskih zastopnikih.

Epik — pisatelj, ki opisuje resnične dogodke (nasprotno od lirika, ki opisuje čustvena razpoloženja).

Faza — razdobje v razvoju.

Format — oblika, obseg.

Harmonično — kar soglaša.

Intimno — pristržno, zaupno.

Motto — vodilo.

Manira — navada, ustaljeni način (pisanja).

Preventivno sredstvo — sredstvo, ki nekaj preprečuje (tu: spočetje).

Pubertetna leta — leta spolnega razvijanja.

Pesimizem — slabo mišljenje o življenju.

Pozitivno — dejansko; uspešno (nasprotno od negativno = neuspešno).

Reakcija — odpor, protisila.

Ritem — naraščanje in padanje (udarcev) v pravilnem redu.

Seksualno — spolno.

Schema — črtež, načrt.

mo očitek zavijanja in ponovimo svoje trditve čim jasneje;

b) **podtikanje** (govorniku podtaknejo trditev, oziroma misel, ki je ni izrekel, niti ni meril nanjo). Takrat zavrtnemo podtikanje, poudarimo zahrbtnost nasprotnika in pokažemo svoje trditve v jasni in nedvoumni luči;

c) **sklepanje od posameznika na celoto** (ta minister je nepošten, torej so vsi ministri nepošteni). Vzdržimo svojo trditve. Radi enega judeža med dvanajsterimi Kristusovimi apostoli, je nauk Kristusov vendar dober, pravilen, večer;

č) **radi možne enostranske zlorabe naj pade celota** (možno je, da kdo kako stvar zlorablja, a vsled tega ni že stvar sama slaba). Tudi vsi zakoni ne držijo vedno dolžne zvestobe. Pa radi tega je zakon vedno in vedno neločljiv in je zvestoba obvezna do groba;

d) **sklepanje in možnosti na dejstvo** (ker je tega zmožen, je gotovo tudi storil). Dokažimo, da je možnost nekaj drugega, kot dejanje. Dejanje se mora resnično dokazati.

Napačnih, nepravilnih ugovorov in zlasti ugovorov po napačnih zaključkih se najlažje ognemo, ako sami ne pretiravamo, ako sami logično utemeljujemo svoje trditve in zato navedemo res tehtne, resnične in logične dokaze.

Poslušalci, zlasti taki, ki so nam nasprotnega mnenja, hitro čutijo, ali se je govornik dobro pripravil ali ne. Če se je, ne bo mnogo ugovorov, zlasti pa ne napačnih. V ugovorih, ki so nepravilni, čutijo poslušalci neko nepoštenost, zato jih ni težko zavrniti in ravno zato pokažemo njihovo neresničnost, njihove napačne zaključke, zavijanje, ločimo zlorabo in bistvo, pravilno in nepravilno sklepanje. Zato pa more govornik pri ugovorih hitro misliti in zdravo soditi, da loči vrsto ugovorov po pravilnosti in nepravilnosti.

Priobčuje **Joža Langus**, Ljubljana.

(Se nadaljuje.)